

Remissvar ny möjlighet till uppehållstillstånd

Rädda Barnen har fått tillfälle att yttra sig över utkastet till lagrådsremissen "Ny möjlighet till uppehållstillstånd".

Bakgrunden till regeringens förslag är att de som kom till Sverige som ensamkommande barn, men som på grund av Migrationsverkets långa handläggningstider i deras ärenden hunnit bli vuxna under asylprocessen ska ges en ny chans till uppehållstillstånd.

Vi vill inleda med att beklaga det korta remissförfarandet, i synnerhet som förslaget kräver en del förtydliganden då konsekvenserna av förslaget inte till fullo analyserats. Rädda Barnen konstaterar vidare att även om lagstiftarens intention är att bereda fler unga möjlighet till uppehållstillstånd, så handlar det fortsatt om tillfälliga uppehållstillstånd, en oviss väntan under tidspress för en grupp unga människor varav många lider av psykisk ohälsa.

Vi noterar att det i lagrådsremissen saknas en barnkonsekvensanalys och att motiveringen till detta är att den begränsade grupp som genom förslaget får en ny möjlighet till uppehållstillstånd kommer att vara vuxna vid prövningen och att det därför saknas behov att analysera åtgärden utifrån de rättigheter som barn har enligt FN:s konvention om barnets rättigheter. Man har således valt att inte göra en extensiv tolkning av principen barnets bästa, trots att det rör sig om unga människor som både drabbats av långa handläggningstider och fallit offer för rättsosäkra åldersbedömningar.

Tidsgränsen

Rädda Barnen är kritiska till att förslaget inte gäller de ensamkommande som sökte asyl efter den 24 november 2015. Enbart i december 2015 sökte 3 217 ensamkommande barn asyl i Sverige. Oaktat om man har sökt innan eller efter den 24 november har väntan varit orimligt lång för ett stort antal av de ensamkommande barnen. Att sätta en strikt skiljelinje i form av ett datum är inhumant med tanke på det mänskliga lidande som den långa väntan har inneburit. Rädda Barnen vill påminna om att i den kaotiska situation som rådde hösten 2015, så var det många som anlände före den 24 november men vars asylansökningar registrerades först efter detta datum eftersom Migrationsverket saknade resurser att hantera situationen. Samtidigt avvaktade många människor i Sverige med att registrera sig, vissa på grund av den osäkerhet som uppstod generellt i mottagandet av asylsökande, andra för att man initialt efter inresan till Sverige hade för avsikt att transitera eller åter resa söderut i Europa, men sedan ändrade sig. Det är inte rimligt att tusentals barn ska fräntas denna nya möjlighet till uppehållstillstånd på grund av myndigheters kapacitetsbrist. Rädda Barnen är därför av den bestämda uppfattningen att förslaget bör omfatta alla ensamkommande barn som anlände till Sverige under 2015, oavsett datum för inresa.

Handläggningstider

Rädda Barnen konstaterar att Migrationsverkets ambition är att fatta beslut i ärenden som rör ensamkommande barn inom tre månader. Regeringen argumenterar i lagrådsremissen att enligt EU:s normer är 15 månader vad som bör betraktas som en lång handläggningstid. Enligt lagförslaget ska de barn det gäller ha väntat på sitt första negativa besked i minst 15 månader. Detta ställningstagande rimmar illa med den nya förvaltningslag som träder i kraft till sommaren.

Den 21 september 2017 beslutade riksdagen om regeringens förslag till en ny förvaltningslag, som träder i kraft den 1 juli 2018. I den fastslår man att den enskilde har rätt att klaga hos en myndighet om ett ärende som har

inletts av en enskild part inte har avgjorts i första instans senast inom sex månader. Rädda Barnen anser följaktligen att lagstiftaren bör överväga en mer generös tolkning avseende handläggningstiden.

Barn som fick beslut om utvisning tre månader och kortare tid innan de fyllde 18 år

Som förslaget ser ut nu omfattas enbart de som fick avslag när de var 18 år eller äldre, men det finns en grupp om uppskattningsvis 1 000 barn som fick avslag precis innan sin 18-årsdag, men som kommit innan 24 november 2015 och som väntat över 15 månader. På grund av att beslut fattats en kort tid innan 18-årsdagen har de inte haft möjlighet att bevisa att de saknar ordnat mottagande i hemlandet. Rädda Barnen vill betona att denna grupp drabbats extra hårt av långa handläggningstider och att man rimligen borde ge även dessa unga en ny chans till uppehållstillstånd.

Utvisningar

Rädda Barnen motsätter sig starkt att utvisningarna kommer att fortsätta tills lagen börjar gälla 1 juni 2018. Eftersom alla som sökte asyl senast den 24 november 2015 sannolikt kommer att ha fått beslut om uppehållstillstånd när lagen träder i kraft, vore det rimligt att regeringen fattar beslut om att de ungdomar som kan komma att omfattas av de nya reglerna inte ska tvingas lämna Sverige innan de getts möjlighet att ansöka enligt de nya gymnasireglerna.

Det kan konstateras att den stora majoriteten ensamkommande barn som sökte asyl under 2015 bedöms vara medborgare i Afghanistan. Följaktligen är många av de som inte omfattas av förslaget afghanska medborgare och därmed föremål för utvisning i enlighet med gällande praxis. Det bör tilläggas att en stor andel av de ungdomar som får ett utvisningsbeslut aldrig har vistats i Afghanistan och att det är osäkert om man har ett nätverk och tillika socialt skyddsnät vid ett "återvändande".

Sverige har fått kritik för sin flyktingpolitik av Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter. Det gäller bland annat åldersbedömningarna av ensamkommande ungdomar, restriktionerna vad gäller familjeåterförening för den som får asyl, samt utvisningar av barn till Afghanistan. Man anser att det finns en risk att Sverige bryter mot mänskliga rättigheter vid utvisningar till Afghanistan med tanke på att säkerhetssituationen förändras snabbt i olika delar av landet, att en del av dessa barn inte bott där på många år och för att de saknar familj där.

Trots att Migrationsverket i den stora majoriteten av dessa ärenden bedömer att Afghanistan är en säker plats att återvända till, har man inte gjort någon uppföljning av de som återvänt och det är därför mycket tveksamt om besluten kan anses rättssäkra. Rädda Barnen anser att det är direkt olämpligt att utvisa någon, barn eller vuxen, till ett land där säkerhetssituationen är så allvarlig och kontinuerligt försämrats.

Integration och etablering

Rädda Barnen anser inte att förslaget i dess nuvarande form kan anses integrationsfrämjande. Tidsbegränsade uppehållstillstånd sätter en stor press på de barn och ungdomar som berörs. Detsamma gäller det faktum att man efter avslutad utbildning endast har sex månader på sig att uppfylla försörjningskravet som krävs för permanent uppehållstillstånd. Risken är uppenbar att de barn som berörs väljer den utbildning (och därefter det arbete) man tror ger bäst möjligheter att få stanna i Sverige. Det kan tilläggas att det enligt SCB tar minst nio år för än hälften av alla nyanlända personer i Sverige att få ett arbete. Tidsbegränsade uppehållstillstånd har

stor inverkan på ett barns känsla av trygghet och säkerhet, något som är grundläggande för att barnet till fullo ska kunna tillgodogöra sig alla sina rättigheter i enlighet med Barnkonventionen, exempelvis rätten till utbildning.

Rädda barnen konstaterar att det är stora skillnader i studieresultat mellan inrikes och utrikes födda barn, vilket framgår av en SOU-utredning från sommaren 2017. Av de barn som invandrat till Sverige under grundskoleåren klarar knappt en tredjedel att uppnå gymnasiekompetens och endast 20 procent av de ensamkommande klarar godkänt i svenska, engelska och matematik. När det gäller elever på språkinträdning har en procent tagit examen efter tre år och sju procent efter fyra år. Elever som invandrar i tonåren har svårare att uppnå behörighet än yngre barn som kommit till Sverige. Det kan inte nog betonas hur viktig en gymnasieexamen är, inte enbart för etablering på arbetsmarknaden, utan även för individens utveckling och ur integrationssynpunkt. Det är därför av mycket stor vikt att studieresultaten förbättras för att ensamkommande (och nyanlända) elever ska nå den kunskapsnivå som krävs för att få ett arbete i Sverige. Särskilt väsentligt är detta med tanke på att det enligt gällande förslag är just arbete som är deras chans att få stanna i Sverige på längre sikt. Rädda Barnen vill återigen betona att den tidsram om sex månader som nu föreslås inte är realistisk.

De kommande decennierna kommer ett stort antal individer att gå i pension, vilket innebär att bristen på arbetskraft kommer att bli omfattande. Att skapa ett system som innebär att man inte tar vara på högt utbildade människors kompetens eller unga människors potential, skapar en inlåsningsseffekt samt leder till kraftigt försenad och försämrad etablering och ökad segregation. Det är viktigt att ta i beaktande att barnen och ungdomarna redan har investerat stort i sin utbildning och att man med rätt stöd kan komma ut i arbete inom en snar framtid, exempelvis inom något av de yrken som har ett stort behov av arbetskraft. Det finns därför anledning att se över de snäva tidsramar som föreslås och justera dessa, inte minst för att söka undvika att ungdomarna utnyttjas av oseriösa arbetsgivare. Förslaget i dess nuvarande form riskerar även att få en exkluderande effekt, leda till en ökning av den redan utbredda psykiska ohälsan och att ge grogrund till ett växande parallellsamhälle.

Rädda Barnen är även av åsikten att möjlighet till permanent uppehållstillstånd inte enbart bör omfatta dem som klarar försörjningskravet utan även dem som inom sex månader efter avslutad gymnasieutbildning blir antagna till ett program på högskola eller universitet.

Barnkonsekvensanalys

Som Rädda Barnen inledningsvis noterade så saknar förslaget en barnkonsekvensanalys, men i det aktuella stycket i remissen så beskrivs vilka positiva konsekvenser förslaget kan komma att få för just barn (inte ungdomar eller unga vuxna), vilket upplevs som både inkonsekvent och förvirrande.

De som berörs är visserligen unga vuxna, men det finns ändå anledning att poängtera att de som nu får denna nya möjlighet varit registrerade som barn och att deras ärenden åtminstone under en tid utretts enligt sedvanlig praxis vilken innefattar att göra barnkonsekvensanalyser och att agera utifrån barnets bästa i alla beslut som fattas. Osedvanligt långa handläggningstider har emellertid inneburit att ett stort antal barn hunnit fylla 18 år innan de fått beslut om uppehållstillstånd. Om ärenden rörande barn i högre utsträckning hade prioriterats hade många fler kunnat få beslut innan man uppnått myndig ålder.

Många ensamkommande barn har även skrivits upp i ålder, men den modell för åldersbedömningar som Rättsmedicinalverket tagit fram är föremål för skarp kritik. Till och med personal på Rättsmedicinalverket menar att metoden har både vetenskapliga och metodologiska brister, att *Benefit of the Doubt* inte följs vid bedömningarna samt att nödvändig kompetens för att utföra undersökningarna saknas. Otillförlitligheten i metoden gör att rättssäkerheten starkt kan ifrågasättas och de som bedöms riskerar därmed att fått hela sin framtid avgjord på felaktiga grunder. Ungefär fyra av fem genomförda bedömningar leder till uppskrivning i ålder. Rädda Barnen vill återigen påminna om den kritik Sverige fått av Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter, gällande de metoder som används vid åldersbedömningar av unga asylsökande. Man menar att Sverige förlitat sig för mycket på medicinska åldersbedömningar och att man som många andra länder gör borde använda sig av tvärvetenskapliga metoder för att fastställa åldern på unga asylsökande. Exempelvis genom att anlita psykologer och antropologer med god kännedom om det land barnet kommer från.

Med hänvisning till ovanstående brister, är det anmärkningsvärt att remissen helt saknar ett barnperspektiv. Rädda Barnen förespråkar en mjukare övergång från barn till vuxen för asylsökande, så som finns för svenska ungdomar inom exempelvis den sociala omsorgen.

Psykisk ohälsa och tillfälliga uppehållstillstånd

Den forskning som finns indikerar att ett stort antal ungdomar som flytt uppvisar symptom på psykisk ohälsa så som PTSD (Salari, 2017) vilket även är i linje med internationell forskning som gjorts i höginkomstländer kring barn, där man ser att den psykiska ohälsan är markant högre hos barn som har flytt. I den forskningen har man även sett att en snabb handläggning av barns asylansökan leder till att man minskar perioden av osäkerhet och otrygghet och det sämre mående som är associerat med det och vi vet där att osäker asylstatus är associerat med en rad olika psykosociala problem (Fazel, 2012).

Många av de ungdomar som vi träffar i våra verksamheter har väntat länge på att få besked på sin asylansökan och den osäkerhet som finns kring asylansökan skapar ytterligare oro förutom den de kände innan gällande sina familjer, tidigare erfarenheter och framtiden. För att de barn som vi möter ska kunna må så bra som möjligt och kunna utvecklas så behöver barnen en snabb placering i kommun, en skyndsam asylprocess och nödvändigt stöd för en smidig integrationsprocess. Rädda Barnen vill understryka att den psykiska ohälsan är lika utbredd bland asylsökande unga vuxna som barn i asylprocessen. I det avseendet har åldern ingen betydelse.

Övriga synpunkter

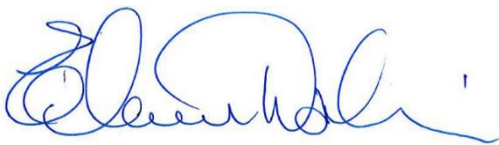
Rädda Barnen tycker att lagförslaget är onödigt komplicerat samtidigt som det innehåller att ett antal oklarheter. I utkastet till lagrådsremissen uppskattas att 9 000 barn kan komma att beröras av lagförslaget. För att så många som 9 000 ska kunna ta vara på denna nya möjlighet till uppehållstillstånd krävs dock ett antal klargöranden. Det gäller bland annat identitetsbegreppet och vilka krav som ska ställas när det gäller styrkande av identitet som gäller för uppehållstillstånd. Ålder räknas dessutom som en del av identiteten och många ensamkommande barn har svårt att styrka eller ens göra denna sannolik, vilket påverkar den totala bedömningen av ett ärende. Det lär heller inte vara enklare att uppfylla detta beviskrav vid en andra uppehållstillståndsprocess.

Det råder även oklarhet avseende vem som har ansvar för boende efter beviljande av uppehållstillstånd för studier, eftersom personerna det gäller inte omfattas av bostättningslagen. Många av dem har, efter att ha fyllt

18 år eller skrivits upp i ålder, flyttat till något av Migrationsverkets anläggningsboenden. Det framgår inte av förslaget hur fördelningen av ungdomarna ska gå till eller i vilka fall en kommun ska anses ha ansvar för en ungdom som vistas där och fått uppehållstillstånd enligt de nya bestämmelserna.

När lagen om studier på gymnasial nivå infördes, var det många som ansåg att lagen var svårtolkad, vilket ledde till att det var oklart för många ungdomar om de omfattades av lagen eller inte. Detsamma gäller det nuvarande förslaget och Rädda Barnen vill därför poängtera att det är av stor betydelse att en förändring i lagstiftningen är lättförståelig för dem som kan komma att beröras.

Stockholm som ovan

Elisabeth Dahlin
Generalsekreterare
Rädda Barnen